

A STUDY ON EXAMINATION ON FOREIGN EXCHANGE
AND MONEY MARKET TRANSACTIONS OF COMMERCIAL BANKS

Mr. Wichak Dhamparj

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of Requirements
for the Degree of Master of Accountancy

Department of Accountancy

Graduate School

Chulalongkorn University

1991

ISBN 974-579-255-1

หัวข้อวิทยานิพนธ์ การศึกษา การตรวจสอบธุรกิจการค้าเงินตราต่างประเทศและธุรกรรมในตลาดเงินของธนาคารพาณิชย์

โดย นาย วิจักขณ์ ธัมปราชน์

ภาควิชา การบัญชี

อาจารย์ที่ปรึกษา อาจารย์ณัฐเสกข์ จิม โฉม

นายสรสิทธิ์ สุนทร เกศ

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ศาสตราจารย์ ดร.ถาวร วัชรภักย์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประวิตร นิลสุวรรณกุล)

..... กรรมการ
(อาจารย์ณัฐเสกข์ จิม โฉม)

..... กรรมการ
(อาจารย์จงจิตต์ หลีกภัย)

..... กรรมการ
(นายสรสิทธิ์ สุนทร เกศ)

วิจักขณ์ อัมปราชย์ : การศึกษา การตรวจสอบธุรกิจการค้าเงินตราต่างประเทศและธุรกรรม
ในตลาดเงินของธนาคารพาณิชย์ (A STUDY ON EXAMINATION ON FOREIGN EXCHANGE
AND MONEY MARKET TRANSACTIONS OF COMMERCIAL BANKS) อ.ที่ปรึกษา : อ.พัชรุเสถย์
ฉิมโฉม อ.ที่ปรึกษาร่วม : นายสรสิทธิ์ สุนทรเทศ, 281 หน้า. ISBN 974-579-255-1

วิทยานิพนธ์นี้มีจุดมุ่งหมาย เพื่อศึกษาวิธีการดำเนินงานด้านการค้าเงินตราต่างประเทศและ
การค้าเงินธุรกรรมในตลาดเงินของธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทย วิธีการควบคุมการแลกเปลี่ยนเงิน
ของธนาคารแห่งประเทศไทย ระบบการควบคุมภายในของธนาคารพาณิชย์ที่เกี่ยวข้อง วิธีการตรวจสอบ
ในด้านดังกล่าว และการตรวจสอบโดยธนาคารแห่งประเทศไทย ทั้งนี้ เพื่อเสนอแนะการควบคุมภายใน
และแนวทางการตรวจสอบการค้าเงินธุรกรรมด้านนี้ อันจะเป็นประโยชน์ต่อธนาคารพาณิชย์ในการพัฒนาและ
ปรับใช้ในการบริหาร การปฏิบัติงาน การควบคุมภายใน และการตรวจสอบโดยผู้สอบบัญชีภายในในเรื่อง
ดังกล่าวต่อไป ทั้งยังจะเป็นประโยชน์ต่อธนาคารแห่งประเทศไทยในการกำกับดูแลและตรวจสอบ รวมทั้ง
ผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในการตรวจสอบธนาคารพาณิชย์อีกด้วย

การศึกษากระทำโดยการ เข้าสังเกตการณ์การปฏิบัติงานของธนาคารพาณิชย์ ศึกษาข้อมูลจากการ
สัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้อง ผู้บริหารของธนาคารและผู้ตรวจสอบของธนาคารแห่งประเทศไทย หนังสือ
บทความ เอกสารต่าง ๆ ตลอดจน คำสั่ง ระเบียบข้อบังคับของธนาคารพาณิชย์ กฎหมาย และประกาศ
ธนาคารแห่งประเทศไทยที่เกี่ยวข้อง โดยเริ่มจากความรู้อันได้แก่ ความหมายของตลาดเงินตรา
ต่างประเทศ ตลาดเงินและการกำหนดอัตราแลกเปลี่ยน จากนั้นจึงศึกษาวิธีปฏิบัติและการดำเนินงานของ
ธนาคารพาณิชย์ อันประกอบด้วย การจัดการเงินสดหมุนเวียน การจัดโครงสร้างองค์กร การกำหนดค่า
หน้าทีและความรับผิดชอบ การควบคุมภายใน และการบัญชี ตลอดจนการศึกษาวิธีการตรวจสอบที่เกี่ยวข้อง

ผลจากการศึกษาทำให้ทราบข้อเท็จจริงว่าการดำเนินงานด้านการค้าเงินตราต่างประเทศและ
ด้านตลาดเงินถือเป็นธุรกิจที่สำคัญของธนาคารพาณิชย์ เพราะ เป็นที่มาของกำไรหรือขาดทุนจำนวนมากและมี
ความเสี่ยงในการบริหารเงินอย่างมาก ดังนั้น จึงมีข้อเสนอนี้ว่าในการตรวจสอบการค้าเงินงานด้านนี้
ผู้ตรวจสอบจำเป็นต้องมีความรู้ เกี่ยวกับการค้าเงินตราต่างประเทศอย่างถ่องแท้ รวมทั้งต้องมีประสบการณ์
และความชำนาญในการตรวจสอบพอสมควร และ เนื่องจากธุรกิจด้านนี้มีความเคลื่อนไหว เปลี่ยนแปลงอย่าง
รวดเร็วตลอดเวลา ซึ่งจะทำให้เกิดกำไรหรือขาดทุนได้อย่างง่ายดาย หากขาดนโยบายการค้าเงินธุรกรรม
ที่ชัดเจนและขาดการควบคุมที่ทันกาล ดังนั้น ธนาคารพาณิชย์จึงควรจัดให้มีหน่วยงานตรวจสอบภายในด้าน
บริหารเงินขึ้นมาโดยเฉพาะ เพื่อทำการตรวจสอบธุรกิจด้านนี้โดยตรงซึ่งจะทำให้การควบคุมภายในได้ผลดี
ยิ่งขึ้น ข้อเสนอนี้เพิ่มเติมก็คือ ผู้ตรวจสอบควรตระหนักถึงความเสี่ยงในการดำเนินงานด้านนี้ให้มาก
และพยายามจัดระบบการควบคุมภายในให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ ผู้บริหารระดับสูงของธนาคาร
พาณิชย์จะต้องให้ความสำคัญต่อการกำหนดนโยบายการค้าเงินธุรกรรมและให้ความสำคัญต่อการตรวจสอบ
ควบคู่กันไปด้วย

ภาควิชา การบัญชี
สาขาวิชา การเงิน
ปีการศึกษา 2533

ลายมือชื่อนิติกร

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

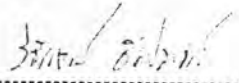
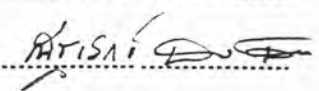
WICHAK DHAMPARJ : A STUDY ON EXAMINATION ON FOREIGN EXCHANGE AND MONEY MARKET TRANSACTIONS OF COMMERCIAL BANKS. ADVISOR : NATASEK CHIMCHOME. CO-ADVISOR : SORASIT SOONTORNKES. 281 PP.

This thesis involves a study on examination of foreign exchange and money market transactions of commercial banks, foreign exchange control exercised by the Bank of Thailand; related internal control system operated by commercial banks, audit procedures for these transactions, and examination by the Bank of Thailand, in order to propose internal control procedures and guidelines for audit of foreign exchange and money market transactions suitable for use by commercial banks to improve administrative and operational efficiency, internal control and internal audit in this area. The proposals should also benefit the Bank of Thailand which is responsible for supervision and examination of commercial banks as well as external auditors of commercial banks.

In carrying out the study, observations are made of commercial banks' day-to-day operations, officers and managements of commercial banks and examiners from the Bank of Thailand are interviewed, studies are made from texts, journals, documents, rules and regulations governing commercial banks, and laws and notifications issued by the Bank of Thailand relative to the subject. The study begins by examining the fundamentals ie., the meanings and definitions of foreign exchange market, money market, prescription of exchange rates, and then moves on to procedures and operations of commercial banks comprising cash turnover management, organization management, designation of authorities and responsibilities, internal control, accounting, and audit of the operations and related transactions.

The results of the study indicate that foreign exchange and money market operations are significant in relation to other activities of the commercial banks as these activities represent significant sources of income or losses, and have high, inherent risks. The study therefore recommends that the foreign exchange examiners or auditors should have sound knowledge and experience in the foreign exchange operations and treasury audit. Due to the rapid fluctuations of the foreign exchange activities, unexpected profit or loss may be incurred if the commercial banks do not maintain clearly defined foreign exchange operation policy and internal control procedures. Moreover, the banks should establish an internal audit function responsible solely for auditing foreign exchange operations which would strengthen internal control in this area. The study also recommends that examiners and auditors should place emphasis on assessment of risks relative to foreign exchange operations, and on improvement of internal control. Top management of commercial banks should at the same time recognise the importance of establishing foreign exchange operations policy as well as treasury auditing.

ภาควิชา การบัญชี .....
สาขาวิชา การธนาคาร .....
ปีการศึกษา 2533 .....

ลายมือชื่อนิติกร .....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา .....
ลายมือชื่อคณาจารย์ที่ปรึกษาร่วม .....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยความช่วยเหลืออย่างดียิ่งของอาจารย์
ณัฐเสกข์ จิมโอม และนายสรสิทธิ์ สุนทรเทศ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ซึ่งท่านได้ให้
คำแนะนำและข้อคิดเห็นต่าง ๆ ของการวิจัยมาด้วยดีตลอด ผู้เขียนจึงขอกราบขอบพระคุณ
ท่านทั้งสองไว้ในที่นี้ด้วย

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประวิตร นิลสุวรรณกุล ประธาน
กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และอาจารย์จงจิตต์ ทลิกภัย กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ผู้ซึ่งให้การ
สนับสนุน ให้คำแนะนำ และแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ เพื่อให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์
และขอขอบพระคุณธนาคารกสิกรไทย จำกัดที่ได้ให้ทุนอุดหนุนการวิจัยมาในครั้งนี้

ท้ายนี้ ผู้เขียนใคร่ขอกราบขอบพระคุณ บิดา-มารดา ซึ่งสนับสนุนในด้านการเงินและ
ให้กำลังใจแก่ผู้เขียน เสมอมาจนสำเร็จการศึกษา ขอกราบขอบพระคุณบรรดาครูอาจารย์ทุกท่าน
ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้แก่ผู้เขียน ทั้งขอขอบพระคุณเพื่อนร่วมงาน และผู้เกี่ยวข้องที่ได้
ให้การช่วยเหลือ ให้คำแนะนำ ตลอดจนให้กำลังใจจนทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงลงได้

วิจักขณ์ ธัมปราชญ์

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญรูปภาพ	ญ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของวิทยานิพนธ์	2
ขั้นตอนและวิธีดำเนินการวิจัย	3
ขอบเขตของการศึกษา	3
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย	4
บทที่ 2 ความรู้เกี่ยวกับการค้าเงินตราต่างประเทศและธุรกรรมในตลาดเงิน ของธนาคารพาณิชย์	5
ตลาดเงินตราต่างประเทศ	6
ตลาดเงินและตลาดเงินระหว่างประเทศ	7
ธนาคารพาณิชย์กับตลาดเงินตราต่างประเทศ	8
ผู้มีส่วนร่วมในตลาดเงินตราต่างประเทศ	10
การเสนออัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ	10
อัตราเสนอซื้อและอัตราเสนอขาย	13
การเสนออัตราแลกเปลี่ยนข้ามสกุล	15
การซื้อขายเงินตราต่างประเทศทันที	18
การซื้อขายเงินตราต่างประเทศล่วงหน้า	19
การซื้อขายโดยวิธี Swap	29
ปัจจัยที่มีผลกระทบต่ออัตราแลกเปลี่ยน	34
ปัจจัยที่มีผลกระทบต่ออัตราดอกเบี้ย	36
สถาบันที่เกี่ยวข้องในการเสนออัตราแลกเปลี่ยน	37
ชนิดของเอกสารที่ใช้ในการแลกเปลี่ยน	39

บทที่ 3	วิธีปฏิบัติ เกี่ยวกับการค้าเงินตราต่างประเทศและธุรกรรมในตลาดเงินของ ธนาคารพาณิชย์	41
	วิธีการกำหนดอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ	41
	1. วิธีการกำหนดอัตราทันที	41
	2. วิธีการกำหนดอัตราล่วงหน้า	47
	ประเภทของอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ	49
	1. อัตราแลกเปลี่ยนระหว่างธนาคาร	49
	2. อัตราที่ธนาคารรับซื้อเงินตราต่างประเทศจากลูกค้า	50
	3. อัตราที่ธนาคารเสนอขายเงินตราต่างประเทศแก่ลูกค้า	51
	4. อัตราซื้อและขายธนบัตรหรือเงินเหรียญต่างประเทศ	51
	การจัดการเงินตราต่างประเทศของธนาคารพาณิชย์	52
	1. ฐานะเงินสดหมุนเวียน	53
	2. ฐานะเงินตราต่างประเทศ	54
	การจัดการเงินสดหมุนเวียน	59
	1. การลงทุนในตลาดเงิน	64
	2. การซื้อขายเงินตราในตลาดเงินตราต่างประเทศ	64
	3. การลงทุนในตลาดเงินและการซื้อขายเงินตราในตลาดเงินตรา ต่างประเทศ	66
	การจัดโครงสร้างองค์กรด้านการค้าเงิน	68
	หน้าที่งานและความรับผิดชอบของส่วนงาน	69
	การกำหนดขอบเขตความรับผิดชอบและการควบคุมภายใน	73
	ข่าวสารข้อมูลที่ใช้ในการดำเนินงาน	74
	การค้าเงินธุรกรรมในตลาดเงิน	75
	การซื้อขายในตลาดเงินตราต่างประเทศ	79
	การโอนเงิน	83
	การบัญชี เกี่ยวกับการค้าเงินตราต่างประเทศและธุรกรรมในตลาดเงินของ ธนาคารพาณิชย์	91
	1. ระบบบัญชี	91
	2. การบันทึกรายการทางบัญชี	93
	3. การแปลงค่ารายการที่เป็นเงินตราต่างประเทศ และการรับรู้ กำไรขาดทุนจากแปลงค่ารายการที่เป็นเงินตราต่างประเทศ	96
	4. การเปิดเผยข้อมูล	99

	การควบคุมด้านการค้าเงินตราต่างประเทศโดยทางการในต่างประเทศ ...	99
	การควบคุมด้านการค้าเงินตราต่างประเทศของธนาคารพาณิชย์โดย ธนาคารแห่งประเทศไทย	100
บทที่ 4	การตรวจสอบธุรกิจการค้าเงินตราต่างประเทศและธุรกรรมในตลาดเงิน ของธนาคารพาณิชย์	104
	ความสำคัญและข้อพิจารณาในการตรวจสอบธนาคารพาณิชย์	104
	วัตถุประสงค์ของการตรวจสอบด้านธุรกิจการค้าเงินและธุรกรรมในตลาดเงิน การตรวจสอบ	106
	1. การเตรียมการก่อนการตรวจสอบ	107
	2. การประเมินผลการควบคุมภายใน	108
	ความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจธนาคารพาณิชย์	109
	วัตถุประสงค์ของการควบคุมภายในของธนาคารพาณิชย์	112
	การประเมินผลการควบคุมภายในด้านการค้าเงินตราต่างประเทศ และธุรกรรมในตลาดเงิน	115
	3. การตรวจสอบความถูกต้องของรายการบัญชี	117
	เทคนิคการตรวจสอบที่ใช้โดยทั่วไป	117
	แนวทางการตรวจสอบความถูกต้องของรายการบัญชีที่เกิดขึ้น ระหว่างปีโดยแบ่งตามประเภทของกิจกรรม	120
	ก. การตรวจสอบรายการค้าเงินตราต่างประเทศ	120
	ข. การตรวจสอบการยืนยันยอด	120
	ค. การตรวจสอบการกู้ยืม/การลงทุนระยะสั้นที่เป็นเงินตรา ต่างประเทศ	121
	ง. การตรวจสอบรายการซื้อขายเงินตราต่างประเทศล่วงหน้า	121
	จ.. การคำนวณกำไรขาดทุนจากการค้าเงินตราต่างประเทศ	122

แนวทางการตรวจสอบความถูกต้องของยอดคงเหลือ โดยแบ่งตาม	
ประเภทบัญชี	122
เงินฝากธนาคารในต่างประเทศ	122
รายการสิทธิและข้อผูกพันในการซื้อขายเงินตราต่างประเทศ .	124
กำไรและขาดทุนจากการแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ ..	126
หมายเหตุประกอบงบการเงิน	126
การรายงาน	126
1. การรายงานทั่วไป	127
2. การรายงานกรณีพิเศษ	127
บทที่ 5 สรุป และข้อเสนอแนะ	140
รายการอ้างอิง	147
ภาคผนวก ก การกำหนดอัตราแลกเปลี่ยนโดยทุนรักษาระดับอัตราแลกเปลี่ยนเงินตรา .	150
ภาคผนวก ข เครื่องมือทางการเงินสมัยใหม่ที่ธนาคารพาณิชย์ให้บริการแก่ลูกค้า	176
ภาคผนวก ค การเปรียบเทียบการโอนเงินทางโทรพิมพ์ และการโอนเงินทางสวิตช์ ..	210
ภาคผนวก ง ระเบียบ ประกาศ และคำสั่งต่าง ๆ ว่าด้วยการแลกเปลี่ยนเงินตรา .	216
ประวัติผู้เขียน	281

สารบัญรูปภาพ

รูปที่		หน้า
1	ตัวอย่างสลิปค้าเงิน	85
2	ตัวอย่างทะเบียนบันทึกรายการค้าเงินของผู้ค้าเงิน	86
3	ตัวอย่างทะเบียนบันทึกรายการธุรกรรมในตลาดเงิน	87
4	ตัวอย่างรายงานการคำนวณกำไรขาดทุนจากการค้าเงิน	88
5	ตัวอย่างรายงานวงเงินของคู่สัญญา	90
6	ตัวอย่างแบบประเมินการควบคุมภายใน	128